

แนวคิดเรื่องสิทธิที่จะตายตามหลักพระพุทธศาสนา*

CONCEPT OF THE RIGHT TO DIE ACCORDING TO BUDDHISM

พระประเจน กรุดตโม

Phra Prajen Karootthamo

พระปลัดธนากร สนมโน

Phraparad Tanakorn Santamano

จำนง วงศ์คง

Jumngong Wongkong

อุดร จันทวัน

Udom Chanthawan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University loei Buddhist College, Thailand

E-mail: abc.banngew@gmail.com

บทคัดย่อ

เรื่องของ “ความตาย” นั้น โดยทั่วไปแล้วจะพบว่าเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยได้รับความสนใจ และไม่ได้รับการพิจารณามากนัก ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากการที่เรื่องของความตายนั้นเป็นเรื่องของการสิ้นสุด เป็นเรื่องอัปมงคล และเป็นเรื่องที่น่ามาซึ่งความเศร้าโศกเสียใจแก่บุคคลรอบข้าง ความตายจึงเป็นเรื่องที่ไม่ควรได้รับการกล่าวถึงบุคคลทั่วไปจึงมักให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับเรื่องของการมีชีวิตอยู่มากกว่า ความตายเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปกติตามธรรมชาติ ดังนั้น ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา การฆ่าตัวตายไม่ว่าจะด้วยเพราะต้องการหนีความเจ็บปวด หรือเพราะถือว่ามีสิทธิในชีวิตจึงไม่ควรกระทำในทุกกรณี

แนวคิดเรื่องสิทธิที่จะตายตามหลักพระพุทธศาสนา มนุษย์มีสิทธิที่จะตาย เพราะพระพุทธศาสนาเห็นว่า มนุษย์มีสิทธิในชีวิตของตนอีกทั้งยังเป็นผู้ที่รักและรับผิดชอบตนยิ่งกว่าผู้ใด อย่างไรก็ตามสิทธินี้ไม่ได้ครอบคลุมถึงอสังขัตติยกรรมและการุณยฆาตทุกชนิด อสังขัตติยกรรมที่ร้องขอให้ผู้อื่นเป็นผู้กระทำ (Assisted Suicide) และการุณยฆาตทางตรง (Active Euthanasia) เป็นสิ่งที่ไม่สามารถกระทำได้เพราะเป็นการกระทำที่เข้าข่ายการละเมิดสิทธิของผู้อื่น เฉพาะอสังขัตติยกรรมชนิดที่กระทำด้วยตนเองและการุณยฆาตทางอ้อมแบบสมัครใจ (Voluntary Passive Euthanasia) เท่านั้นที่จัดเป็นสิทธิที่สามารถกระทำได้ แนวคิดสิทธิที่จะตายภายใต้กรอบคิดของพระพุทธศาสนามีความใกล้เคียงกับแนวคิดแบบเสรีนิยม (Liberalism) อนึ่งแนวคิดเรื่องสิทธิที่จะตายในทางพระพุทธศาสนาเป็นเพียงแนวคิดที่ยืนยัน

---

* Received 5 July 2020; Revised 25 October 2020; Accepted 28 November 2020

อำนาจของผู้กระทำเท่านั้นซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องการตายดีหรือไม่ดีตามหลักการของพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: แนวคิด, ความตาย, พระพุทธศาสนา

Abstract

The subject of “death” is generally found to be less popular and less considered, which may be attributed to the fact that the matter of death is a matter of nonsense. Unlucky and is a matter that brings sadness to those around you. Therefore death is not a matter of mention. People tend to pay more attention and focus on the matter of life. Death is a naturally occurring phenomenon. So according to the teachings of Buddhism. Suicide, either because of wanting to escape the pain. Or because it is considered to have the right to life Therefore, it should not be done in all cases.

Concept of the right to die according to Buddhism Humans have the right to die. Because Buddhism saw that it is also a person who loves and takes responsibility for himself more than anyone else. However, this right does not apply to all suicides and euthanasia. Suicide that asks others to do it. And direct euthanasia it is something that cannot be done because it is an act that violates the rights of others. Only the self - imposed suicide and voluntary indirect euthanasia. Only classified as a right that can be done the concept of the right to die under the Buddhist concept is close to the liberal idea incidentally, this concept of the right to die in Buddhism it's just a concept that confirms the power of the doer Which is not related to the issue of death, good or bad according to the principles of Buddhism.

Keywords: Concept, Death, Buddhism

บทนำ

“สิทธิที่จะตาย” (The right to die) ปัญหาสิทธิที่จะตายในแง่หนึ่งก็คือ ปัญหาสิทธิในการกำหนดชีวิตตนเองของมนุษย์ (Self - determination) ถือเป็นปัญหาพื้นฐานของชีวิตที่น่าสนใจประการหนึ่ง เพราะแม้ความตายจะเป็นกลไกการดับสลายชีวิตตามธรรมชาติที่ต้องเกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคนหรือทุกชีวิตอยู่แล้ว แต่กรณีที่มีมนุษย์ประสงค์ให้สิ่งนี้เกิดขึ้นก่อนกำหนดไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม คำถามสำคัญที่เกิดขึ้นคือมนุษย์มีสิทธิที่จะกำหนดความตายหรือมี

สิทธิที่จะตายหรือไม่ ความเข้าใจในปัญหานี้นอกจากจะช่วยเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้ว ประเด็นสำคัญยังช่วยให้เกิดการวางท่าทีและวิถีปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมระหว่างมนุษย์ด้วยกันเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่อุบัติการณ์เกี่ยวกับอัตวินิบาตกรรมหรือการฆ่าตัวตาย (Suicide) ได้เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งได้เริ่มมีกระแสการเรียกร้องให้สังคมออกกฎหมายในรูปแบบของกฎหมาย เพื่อรับรองสิทธิที่จะตายของบุคคลในเรื่องการุณยฆาต (Euthanasia/Mercy killing) รวมทั้งการปฏิเสธการรักษา (Refuse medical treatment) พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 12 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงเจตนาการรักษาพยาบาลในวาระสุดท้ายของชีวิตได้ประกาศใช้มาหลายปีแล้ว แต่ยังไม่ปรากฏความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของคนส่วนหนึ่งเกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว โดยที่เข้าใจว่าเป็นเรื่องการุณยฆาต (Euthanasia/Mercy killing) (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2), 2550) รวมทั้งกังวลว่าหากแสดงเจตนาตามที่ปฏิเสธการใช้เครื่องมือต่าง ๆ มายืดความตาย ผู้ป่วยจะถูกทอดทิ้งหรือไม่ (แสวงบุญเฉลิมวิภาส, 2559) โดยเป็นรูปหนึ่งของการุณยฆาตทางอ้อม (Passive Euthanasia) ความเข้าใจในเรื่องนี้จึงนับเป็นเรื่องสำคัญ นอกจากนี้ในฐานะที่ในปัจจุบันสังคมโลกส่วนใหญ่ซึ่งรวมทั้งประเทศไทยได้ให้การยอมรับในหลักการของสิทธิมนุษยชน ดังปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจนในกฎหมาย

ประเทศไทยยังไม่ปรากฏหลักกฎหมายที่อนุญาตให้ทำการุณยฆาตอย่างชัดเจน และในประมวลกฎหมายอาญากำหนดความผิดในเรื่องการช่วยเหลือหรือยุยงให้บุคคลอื่นฆ่าตนเอง โดยมาตรา 293 กำหนดว่า หากเป็นการช่วยเหลือหรือยุยงเด็กอายุไม่เกิน 16 ปี หรือบุคคลที่ไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพหรือสาระสำคัญอย่างไร หรือไม่ สามารถบังคับการกระทำของตนได้ให้ฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเองนั้นได้เกิดขึ้นหรือได้มีการพยายามฆ่าตนเอง ผู้ที่ให้การช่วยเหลือหรือยุยงนั้นจะต้องรับโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท อย่างไรก็ตาม กฎหมายไทยยังยอมรับสิทธิของบุคคลที่เลือกจบชีวิตได้หากเข้าใจเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ดังปรากฏอยู่ในแห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 12 แต่ก็ทำได้ในกรณีที่จำกัดมากและต้องมีลักษณะเป็นการยุติการรักษาที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของตน ตามเจตจำนงของผู้ป่วย มากกว่าจะเป็นการกระทำเพื่อยุติชีวิตของผู้ป่วยโดยตรง

บทความนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอให้เห็นถึงสิทธิในการที่จะตายในประเด็นความตายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่จะตายเพื่อให้ได้คำตอบว่าศาสนามองเรื่องสิทธิที่จะตายอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำตอบจากพระพุทธศาสนา ที่ดำรงอยู่ท่ามกลางคำถามหรือข้อถกเถียงในเรื่องดังกล่าว

ความตายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่จะตาย

เมื่อกล่าวถึงสิทธิที่จะตาย โดยทั่วไปหมายถึงสิทธิที่เกี่ยวข้องกับความตายที่ไม่ใช่ความตายตามปกติ หากแต่เป็นความตายที่เป็นไปตามเจตจำนงหรือความประสงค์ของผู้ตาย ดังนั้นสิทธิที่จะตายจึงเกี่ยวข้องกับการตาย 2 ลักษณะคือ อัตวินิบาตกรรม และการรณยฆาต มีรายละเอียดดังนี้

1. อัตวินิบาตกรรม (suicide) เป็นปัญหาทางจริยศาสตร์ประการหนึ่งที่ได้รับการถกเถียงกันอย่างกว้างขวางว่า มนุษย์ควรฆ่าตัวตายหรือให้ผู้อื่นช่วยให้ตายได้หรือไม่ โดยเฉพาะกรณีที่ทุกข์ทรมานด้วยโรคในระยะสุดท้าย เหตุผลประการหนึ่งที่แนวคิดที่สนับสนุนการฆ่าตัวตายอ้างมาสนับสนุนการฆ่าตัวตายคือสิทธิที่จะตาย กล่าวคือมนุษย์มีสิทธิที่จะตายหรือฆ่าตัวตายได้เพราะมนุษย์มีสิทธิมนุษยชน (Human Rights) คือ สิทธิในร่างกาย และชีวิตของตนเอง การมีสิทธิเหนือชีวิตตัวเองก็เหมือนการเป็นเจ้าของสมบัติบางอย่าง เช่น รถยนต์ซึ่งผู้เป็นเจ้าของสามารถทำอะไรกับรถตนเองก็ได้ตราบที่ไม่กระทบผู้อื่น

โดยทั่วไปอัตวินิบาตกรรม (Suicide) หรือเรียกว่าการฆ่าตัวตาย เป็นการตายที่เป็นผลมาจากเจตนาและการกระทำของผู้ตาย ดังความหมายที่สะท้อนจากคำศัพท์ คำว่า “อัตวินิบาตกรรม” เป็นคำประสมมาจากคำว่า “อัตต + วินิบาต + กรรม” โดย “อัตต” หมายถึง ตัวตน, ตนเอง “วินิบาต” หมายถึง การทำลาย, การฆ่า และ “กรรม” หมายถึง การกระทำ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ดังนั้น “อัตวินิบาตกรรม” จึงหมายถึงการกระทำที่เป็นการทำลายหรือการฆ่าตนเอง

กล่าวได้ว่า อัตวินิบาตกรรมหรือการฆ่าตัวตายก็คือการจงใจทำร้ายตนเองด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ชีวิตของตนเองสิ้นสุดหรือตายลง โดยทั่วไปหากชีวิตนั้นสิ้นสุดหรือตายลงตามความประสงค์ของผู้กระทำถือเป็นการฆ่าตัวตายสำเร็จ (Completed Suicide) แต่หากไม่เป็นไปตามความประสงค์ของผู้กระทำถือเป็นการพยายามฆ่าตัวตาย (Attempted Suicide) ส่วนวิธีการทำร้ายตนเองเพื่อให้ถึงแก่ความตายนั้นมีหลายวิธี เช่น การแขวนหรือผูกคอ การดื่มหรือกินสารเคมี การใช้อาวุธต่าง ๆ เช่น ปืน มีด หรือการกระโดดลงมาจากที่สูง การกระโดดน้ำ เป็นต้น อนึ่งแม้การฆ่าตัวตายโดยทั่วไปจะหมายถึง การตายที่เป็นผลมาจากการกระทำของผู้ตายเอง กระนั้นในเชิงข้อเท็จจริงการฆ่าตัวตายบางกรณีอาจเกี่ยวข้องกับผู้อื่นด้วย อาทิ การฆ่าตัวตายโดยการร้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น (Assisted Suicide) หรือเป็นการร้องขอต่อแพทย์ (Physician - Assisted Suicide) หรือต่อผู้ใดก็ตาม การกระทำความดังกล่าวนี้ ก็ถือว่าเป็นการฆ่าตัวตายอยู่ดี เพราะเกิดจากเจตจำนงของผู้ตายเป็นสำคัญ

2. การรณยฆาต หรือเมตตามรณะในภาษาไทย เป็นศัพท์ที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้แทนคำในภาษาอังกฤษว่า “Euthanasia” คำว่า “การรณยฆาต” ศัพท์ทางการแพทย์ว่า “Euthanasia” ซึ่งมาจากภาษากรีก โดยคำว่า “Eu” แปลว่า “ดี” (Well, Good) และคำว่า “Thanatos”

แปลว่า “ความตาย” (Death) (Gerald Dworkin et al., 1998) รวมความแล้วจึงได้ความหมายว่า “ความตายที่ดี” (Good Death) นั่นเอง

คำว่า “Euthanasia” หมายถึง การทำให้ตายโดยปราศจากความเจ็บปวดแก่คนไข้หรือผู้ป่วยที่กำลังได้รับความทุกข์ทรมานอย่างมากจากโรคร้ายที่ไม่อาจรักษาให้หายได้ด้วย ความรู้สึกที่เมตตาสงสารต่อคนไข้หรือผู้ป่วยนั้น (The Act or Practice of Painlessly Putting to Death Persons Suffering from Incurable and Distressing Disease as an Act of Mercy) (Gerald Dworkin et al., 1998) ส่วนใน The Cambridge Dictionary of Philosophy ให้คำจำกัดความเป็นการกำหนดระยะเวลาอย่างเอื้ออาทรต่อคนที่เจ็บป่วยให้ตาย และการฆ่ามนุษย์โดยอยู่บนพื้นฐานของหลักการที่ว่า “ตายดีกว่าอยู่” (Robert Audi, 1999)

ส่วนการตายดีดังกล่าวจะมีความหมายและขอบเขตเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับมุมมองและความเชื่อของ บุคคล สถาบันทางการแพทย์ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้คำจำกัดความของการตายดีซึ่งอาจถือเป็นมาตรฐานทั่วไปไว้ว่า “การตายดี” คือ การตายที่ปลอดจากความทุกข์ทรมานที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ของคนป่วย ญาติ และผู้ให้ การรักษา และโดยทั่วไปควรเป็นไปตามความประสงค์ของคนป่วยและญาติ บนพื้นฐานของการรักษาทางการแพทย์ วัฒนธรรม และจริยธรรมที่ได้มาตรฐานและดีงาม”

การทำการุณยฆาตนั้นมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ อาทิเช่น ในประเทศจีนและประเทศอินเดียยุคโบราณที่จะมีการฆ่าทารกเพศหญิงที่เพิ่งเกิด เพราะเห็นว่าการเกิดเป็นหญิงจะสร้างความลำบากให้กับตนเองและครอบครัว โดยจะต้องคอยรับใช้ผู้อื่นไปตลอดชีวิตและจะทำให้ครอบครัวต้องยากจนลง (สุจิตรา รมรื่น, 2527) นักปรัชญากรีกในยุคโบราณส่วนมากจะมีแนวความคิดที่เห็นด้วยและสนับสนุนให้มีการกระทำการุณยฆาต โดยเห็นว่าการกระทำการุณยฆาตเป็นเรื่องธรรมดาเป็นสิ่งที่พึงกระทำได้ เนื่องจากคนในสมัยกรีกโบราณเห็นว่าการตายเป็นเพียงปรากฏการณ์ตามธรรมชาติอย่างหนึ่งของชีวิตเป็นสิ่งปกติธรรมดาสามัญ จึงไม่มีแนวความคิดของคนในสังคมที่จะต่อต้านความตาย อีกทั้งวิทยาการทางการแพทย์สมัยนั้นยังไม่เจริญก้าวหน้า ความสามารถในการช่วยชีวิตผู้ป่วยมีขอบเขตที่จำกัด นักปรัชญากรีกที่มีชื่อเสียงที่เห็นด้วยกับการกระทำการุณยฆาต เช่น โซกราตีส (Socrates) นฤมล มาร์คแมน มีความเห็นในเรื่องของเด็กที่เกิดมาพิการในทางร่างกายหรือจิตใจ หรือเด็กที่ป่วยด้วยโรคร้ายที่ไม่อาจรักษาได้ว่า ควรจะทำให้เด็กนั้น ๆ ตายไปเสียไม่ควรจะให้มีชีวิตอยู่ต่อไป เพลโต (Plato) มีความเห็นเช่นเดียวกับโซกราตีส (Socrates) และอริสโตเติล (Aristotle) มีความเห็นว่ารัฐในอุดมคตินั้นไม่ควรที่จะปล่อยให้เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือพิการอยู่ต่อไป (นฤมล มาร์คแมน, 2528)

ในยุคกลางของยุโรป ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกเจริญรุ่งเรือง และได้เข้ามามีอิทธิพลอยู่เหนืออาณาจักรต่าง ๆ และเนื่องจากคำสอนที่ได้ปรากฏ

อยู่ใน “บัญญัติสิบประการ” (The Ten Commandment) ข้อที่ 6 ว่า “อย่าฆ่าคน (Thou Shalt not kill)” และใน “บัญญัติหกประการของพระเยซูคริสต์” (The Sixth Commandment) ข้อ 1 ได้บัญญัติว่า “อย่าฆ่า” (สุเมธ เมธาวิทยากุล, 2545) ดังนั้น คริสตจักรจึงไม่ยอมรับและคัดค้านการฆ่าชีวิตมนุษย์ผู้อื่นหรือการฆ่าตัวตาย โดยมีจุดประสงค์ เพื่อที่จะให้พ้นจากความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมาน จึงเป็นผลให้ราชอาณาจักรและประชาชนมีความคิดเห็นคล้อยตามในเรื่องดังกล่าว โดยเห็นว่า “การทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสงสาร” เพื่อให้พ้นจากความเจ็บปวดทุกข์ทรมานเป็นสิ่งที่ผิด เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรม และเป็นบาปอย่างมหันต์ไม่ว่าบุคคลที่ถูกทำให้ตายจะได้ให้ความยินยอมหรือไม่ก็ตาม จนถึงยุคปัจจุบันทางคริสตจักรได้มีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่อง “การทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสงสาร” เปลี่ยนไปในทางที่สามารถยอมรับการ “การทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสงสาร” เสียทั้งหมดโดยมีการตีความหมาย คัมภีร์ที่แตกต่างออกไปจากเดิม อาทิ “Pope Pius XII” ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “เป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้วทางด้านศีลธรรมที่จะกระทำการระงับความเจ็บปวดและความทรมาน แม้ว่าการกระทำเช่นนั้นจะทำให้ผู้ป่วยที่กำลังจะตายต้องตายเร็วขึ้น และยังได้ให้ความเห็นอีกว่า ถ้าผู้ป่วยถึงวาระสุดท้ายที่หมดหวัง คนใดยอมรับว่าความทุกข์ทรมานจากความเจ็บปวดเป็นวิถีทางที่จะนำคนไปสู่การแสดงออกต่อความรักที่มีต่อพระเจ้า และไม่ปฏิเสธพระประสงค์ของพระองค์แล้ว ย่อมจะไม่เรียกหาความตายก่อนกำหนดเวลาที่จะมาถึง แต่จะต้องยอมรับสภาพอย่างสงบและปล่อยให้ทุกอย่างเป็นไปตามที่พระองค์ต้องการ นอกจากนี้ยาใด ๆ ที่จะให้แก่ผู้ป่วยในวาระสุดท้ายพึงให้ด้วยเจตนามุ่งที่จะบรรเทาอาการทรมานเจ็บปวด มิใช่มุ่งที่จะยุติชีวิตของผู้ป่วย” (ประพัฒน์พงศ์ สุคนธ์, 2549)

มโนทัศน์เรื่องชีวิตของพระพุทธศาสนา

ชีวิต หมายถึง “ความเป็นอยู่” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ความหมายตามรูปศัพท์ หมายถึง “ความเป็นอยู่ การดำรงอยู่” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) ตรงข้ามกับคำว่า “อชีวะ” หรือ “อชีวิต” คือ ความไม่มีชีวิตหรือความตายเพราะสิ้นกาย ใจอัน และวิญญาณ โดยนัยนี้แสดงให้เห็นว่าคนหรือสัตว์ที่มีชีวิตเป็นหน่วยรวมขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่ค้ำกันเข้าเพื่อการดำรงอยู่ได้ อยู่ภายใต้กระบวนการที่เป็นปัจจัยของกันและกันอาศัยกันเกิดขึ้น กระบวนการนี้เรียกว่า “กฎธรรมชาติ” (พระราชวรมนี (ป.อ. ปยุตฺโต), 2529)

พระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับชีวิตเช่นเดียวกัน พระพุทธองค์ทรงอธิบายกำเนิดของชีวิตไว้ความหมายหนึ่ง “ชีวิต” คือ กระบวนการทางกายและจิต หรือขันธ์ 5 ซึ่งเกิดขึ้นจากองค์ประกอบต่าง ๆ มาประสมรวมกันเข้าองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยซึ่งกันและกัน อาศัยกันเกิดขึ้น มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และสลายไปตามเหตุปัจจัยของมันเอง ไม่มีตัวตนที่แท้จริง ตราบใดที่ยังมีเหตุปัจจัย กระบวนการของชีวิตก็ดำเนินไป แต่เมื่อใดไม่มีเหตุ

ปัจจัยที่สมบูรณ์ครบองค์ของกระบวนการของต้นแล้ว ชีวิตก็สิ้นสุดลงเปรียบเหมือนเปลวไฟที่ดับลงเพราะหมดเชื้อและองค์ประกอบอื่น ๆ

มโนทัศน์เรื่องสิทธิในพุทธจริยศาสตร์

นักวิชาการมีความเห็นในประเด็นว่ามีมโนทัศน์เรื่องสิทธิที่มีความสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ยอมรับความเป็นเจ้าของร่างกายและชีวิตในระดับสมมติสังขจะ แต่ไม่เห็นด้วยในเรื่องมนุษย์มีสิทธิฆ่าตัวตายเพราะทัศนะดังกล่าวนี้มีปัญหาที่ควรพิจารณา 2 ประการ คือ

1. การบอกว่าการฆ่าตัวตายเป็นการกระทำที่ไม่ผิดศีลธรรม เพราะไม่ผิดศีลห้าข้อ ปาณาติบาตเป็นการทักท้วงหรือนิยามว่า “ศีลธรรม” เป็นอย่างเดียวกับ “ศีลห้า” หากไม่ผิดศีลห้าก็เท่ากับไม่ผิดศีลธรรม ซึ่งการไม่ผิดศีลธรรมเท่ากับว่าการกระทำนั้นเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ ไม่ใช่การกระทำที่เลวทรามชั่วช้า คล้ายกับการประกอบอาชีพที่สุจริตซึ่งไม่ผิดศีลธรรมเป็นสิ่งที่คนทั่วไปพึงกระทำ แต่แนวคิดเช่นนี้ขัดกับระบบคำสอนของพระพุทธศาสนาเพราะศีลห้าไม่ใช่เป็นเกณฑ์ตัดสินเพียงประการเดียวในการตัดสินจริยธรรมว่าการกระทำใดถูกหรือผิดศีลธรรม คือควรทำหรือไม่ควรทำ เพราะพระพุทธศาสนายังมีคำสอนหรือข้อปฏิบัติอื่น ที่ต้องนำมาพิจารณา เช่น คำสอนเรื่องกุศลกรรมบถ 10 และคำสอนเรื่องหน้าที่ ตัวอย่างเช่น การทอดทิ้งไม่เลี้ยงดูบิดามารดาซึ่งเป็นเรื่องผิดศีลธรรมที่ทุกคนประณามและรับรู้กันโดยทั่วไปว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำเป็นการกระทำที่ไม่ผิดศีลห้าแต่ผิดหลักคำสอนเรื่องหน้าที่การกระทำที่ไม่ผิดศีลห้าจึงไม่แน่ว่าจะไม่ผิดศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา การกระทำที่เป็นบาปบางเรื่องที่ไม่ผิดศีลห้าอาจ ไม่ผิดศีลธรรมคือสามารถทำได้เพราะไม่ใช่ความผิดหรือบาปที่ร้ายแรง เช่น ความรักของหนุ่มสาวเกิดจากอกุศลจิตที่มีโลภะหรือตัณหาเป็นมูลจึงเป็นบาปอย่างหนึ่งแต่ไม่ใช่ความผิดร้ายแรงตราบที่ยังไม่มีการละเมิดศีลห้า นอกจากนี้การกระทำที่ผิดศีลห้าบางอย่างแม้จะเป็นบาปด้วยแต่ ดูเหมือนสังคมส่วนใหญ่จะยอมรับให้ทำได้โดยถือว่าไม่ผิดศีลธรรมเพราะมีเจตนาดี เช่น การโกหกผู้ป่วยของแพทย์ เพื่อไม่ให้ผู้ป่วยเสียกำลังใจจนส่งผลกระทบต่อโรคที่เป็น อยู่ผิดศีลห้าข้อมุสาวาทแต่สังคมทั่วไปเห็นว่าไม่ผิดศีลธรรม คือควรทำได้เพราะทำด้วยเจตนาดีและโดยทั่วไปก็มีผลดีด้วย อนึ่ง การถือว่ามโนทัศน์เรื่องการละเมิดศีลกับการทำบาปเป็นคนละเรื่องกัน ก็มีปัญหาในการแยกคำสอน เรื่องศีลออกจากคำสอนเรื่องกรรมซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะ การกระทำโดยทั่วไปของมนุษย์ย่อมอยู่ในกรอบของกฎแห่งกรรมคือ การกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ส่วนใหญ่จะเป็นกรรมดีคือบุญ กรรมชั่วคือบาป การกระทำที่ผิดศีลเป็นกรรมชั่วอย่างหนึ่งในบรรดากรรมชั่วต่าง ๆ รวมทั้งกรรมชั่วที่ไม่ใช่ การกระทำที่ผิดศีลด้วย

2. ความเห็นที่ว่ามนุษย์มีสิทธิฆ่าตัวตายแต่บาป มีความขัดแย้งในตัวเองเพราะโดยทั่วไปการกระทำในสิ่งที่ตนเองมีสิทธิจะเป็นการกระทำที่ไม่ผิดหรือควรทำได้ แต่การฆ่าตัวตายเป็นบาปแสดงว่าตามแนวคิดพระพุทธศาสนา การฆ่าตัวตายเป็นสิ่งที่ผิดไม่ควรกระทำ

การมีสิทธิฆ่าตัวตายจึงเป็นการกระทำที่ผู้กระทำมีสิทธิจะกระทำแต่ผิดซึ่งเป็นการขัดแย้งตัวเอง กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือการมีสิทธิในร่างกายและชีวิตรวมทั้งการตายไม่ได้ทำให้การฆ่าตัวตายถูกต้องตามหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนา สิทธิในกรณีนี้จึงเป็นสิทธิที่กล่าวอ้างกันในปรัชญาตะวันตกที่ทำให้การกระทำในสิ่งที่ตนมีสิทธิเป็นสิ่งที่ไม่ผิดหรือควรกระทำได้ ทางออกสำหรับปัญหานี้จึงน่าจะเป็นว่าสิทธิในพุทธจริยศาสตร์มีลักษณะต่างกับสิทธิในปรัชญาตะวันตก นั่นคือตามแนวคิดพระพุทธศาสนาสิทธิโดยเฉพาะสิทธิมนุษยชนหมายถึงความเป็นเจ้าของร่างกายและชีวิตในขอบเขตจำกัด เราไม่สามารถทำอะไรได้ทุกอย่างตามใจชอบต่อร่างกายและชีวิตตัวเอง มนุษย์ไม่สามารถฆ่าตัวตายโดยไม่ผิดหลักศีลธรรม นั่นคือไม่ควรฆ่าตัวตาย

การที่มนุษย์มีสิทธิมนุษยชนอย่างจำกัดในคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นเพราะเหตุผลหลายประการ เหตุผลที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา การฆ่าตัวตายเป็นสิ่งต้องห้าม เป็นบาป หรือผิดหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนา ซึ่งแสดงว่าแม้จะถือว่าเรามีสิทธิในร่างกายและชีวิต แต่เราก็ไม่สามารถทำลายร่างกายและชีวิตนั้นได้ สิทธิในร่างกายและชีวิตจึงมีขอบเขตจำกัดหรือเป็นสิทธิที่มีเงื่อนไขไม่เด็ดขาดสมบูรณ์ในตัวเอง การมีสิทธิในร่างกายและชีวิตจึงไม่ทำให้เกิดสิทธิในการตายหรือฆ่าตัวตายตามมา

2. หลักคำสอนเรื่องปฏิเสธสมุปปาทที่ถือว่า สรรพสิ่งมีเงื่อนไขหรือมีเหตุเกิดและเป็นไปตามไปเหตุปัจจัย การเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ของร่างกายและชีวิตมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายก็เช่นกัน ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง เช่น การให้กำเนิดและเลี้ยงดูของบิดามารดา การคุ้มครองและช่วยเหลือของรัฐ ร่างกายและชีวิตของเราจึงไม่ได้เป็นของเราเพียงลำพัง เราจึงไม่มีสิทธิเด็ดขาดในร่างกายและชีวิตตัวเอง บิดามารดาและรัฐถือได้ว่าเป็นเจ้าของชีวิตของเราด้วยส่วนหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากคำสอนเรื่องความกตัญญูที่สอนว่ามนุษย์เป็นหนี้บุญคุณต่อบุคคลอื่นมีบิดามารดา เป็นต้น ซึ่งเรามีหน้าที่ต้องทดแทนบุญคุณเหล่านั้น มนุษย์ จึงต้องใช้ร่างกายและชีวิตของตนเองทำหน้าที่ตอบแทนบุญคุณเหล่านั้นทำให้ไม่สามารถทำอะไรตามใจชอบรวมทั้งการฆ่าตัวตายด้วย

3. คำสอนเรื่องศีลห้าข้อกามะสุมิฉฉาจาร แสดงนัยเรื่องความเป็นเจ้าของร่างกายและชีวิตอย่างจำกัดไว้ด้วย เพราะสตรีต้องห้ามสำหรับบุรุษในศีลข้อนี้จะรวมถึงสตรีที่บิดามารดาหรือญาติพี่น้องปกครองและกฎหมายคุ้มครองด้วย (ม.มู. 12/440/473) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งแสดงว่าสตรีที่มีผู้ปกครองหรือคุ้มครองหวงแหนไม่สามารถทำอะไรต่อ ร่างกายและชีวิตตัวเองตามใจชอบ บิดามารดาและญาติหรือแม้กระทั่งรัฐหรือฝ่ายบ้านเมืองก็มีสิทธิหรือมีส่วนเป็นเจ้าของร่างกายและชีวิตของสตรีเหล่านั้น สิทธิในร่างกายและชีวิตจึงมีอย่างจำกัด

4. คำสอนเรื่องหน้าที่ที่ปรากฏในเรื่องทศ 6 (ที.ปา. 11/266 - 272/212 - 216) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) แสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีหน้าที่มากมายที่ต้องทำตามความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้อื่น เช่น หน้าที่ในฐานะเป็นบุตรธิดา หน้าที่ในฐานะเป็นบิดามารดา มนุษย์จึงไม่สามารถใช้สิทธิในร่างกายและชีวิตได้ตามใจชอบ อาจกล่าวได้ว่าพุทธจริยศาสตร์เน้นเรื่องหน้าที่มากกว่าสิทธิ สิทธิจึงถูกจำกัดด้วยหน้าที่ที่ทุกคนต้องปฏิบัติก่อนเรื่องอื่น

การฆ่าตัวตายในพุทธจริยศาสตร์

การฆ่าตัวตายในทัศนะของพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งต้องห้าม ไม่ควรกระทำ จัดเป็นบาปหรืออกุศลกรรมชนิดหนึ่ง แม้จะไม่ผิดศีลห้าข้อปาณาติบาตก็ตาม เพราะการฆ่าตัวตายเกิดจากอกุศลเจตนาคือเจตนาที่ประกอบด้วยโทสะหรือปฏิฆะ เจตสิกที่เป็นอกุศลเจตสิก จิตที่ประกอบด้วยอกุศล เจตสิกเช่นนี้ย่อมเศร้าหมอง หากบุคคลตายด้วยจิตเศร้าหมองก็ย่อมไปทุกติ (ม.มู. 12/70/62) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การฆ่าตัวตายเพื่อต้องการหนีความทุกข์ทางกายหรือทางใจจึงไม่ใช่ทางออกที่ถูกต้อง เพราะท้ายที่สุดนอกจากจะหนีทุกข์ไม่พ้นแล้วยังจะทุกข์หนักกว่าเก่าอีกด้วยเนื่องจากยังต้องไปสวดยุทธที่ติดจากวิบากกรรมเก่าต่อในชาติหน้าเพราะฆ่าตัวตายก่อนจะใช้หมดและต้องไปรับผลของบาปที่ทำใหม่จากการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นอีกด้วย

หลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาไม่เห็นด้วยกับการฆ่าตัวตายคือ พุทธบัญญัติที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกตอนที่ว่าด้วยปาราชิกข้อที่สาม เป็นสิกขาบทที่ห้ามพระสงฆ์ฆาตมนุษย์ไม่ว่าจะด้วยตนเองหรือใช้ผู้อื่นก็ตาม ในปาราชิกข้อที่สามนี้ปรากฏเหตุการณ์ที่มีพระสงฆ์รูปหนึ่งกระโดดหน้าผาเพื่อฆ่าตัวตายแต่กลับไปทับข้างसानคนหนึ่งตาย เหตุการณ์นี้พระพุทธเจ้าทรงวินิจฉัยว่าพระสงฆ์รูปนั้นไม่ต้องอาบัติปาราชิกเพราะไม่มีเจตนาฆ่าข้างसानคนนั้น จากนั้นจึงทรงบัญญัติห้ามพระสงฆ์ฆ่าตัวตายไว้ว่า “อนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงทำให้ตนเองตก ภิกษุใดทำให้ตกต้องอาบัติทุกกฏ” (วิ.ม. 1/183/160) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ว่า “ไม่พึงทำให้ตนเองตก” หมายถึง ไม่พึงทำให้ตัวเองตายนั่นเอง ดังนั้นการฆ่าตัวตายแม้จะไม่เป็นอาบัติข้อปาราชิกและไม่ผิดศีลห้าข้อปาณาติบาตด้วย แต่ก็ยังเป็นบาปหรือไม่ควรทำอยู่ดี พระพุทธองค์จึงทรงห้ามพระสงฆ์ทำ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การฆ่าตัวตายโดยอ้างเรื่องสิทธิมนุษยชนและความเจ็บปวดหรือความทุกข์มาสนับสนุนจึงไม่เข้ากับระบบคำสอนของพระพุทธศาสนา (Keown, Damien, 2001) เพราะสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิในร่างกายและชีวิตตามแนวคิดพระพุทธศาสนามีขอบเขตจำกัดไม่ครอบคลุมการฆ่าตัวตายคือไม่ทำให้คนมีสิทธิที่จะตายหรือสิทธิที่จะฆ่าตัวตายไม่ว่าจะโดยการลงมือฆ่าด้วยตัวเองหรือให้ผู้อื่นช่วยฆ่าให้ตายที่จัดเป็นการรณฆาต (Euthanasia) ชนิด

หนึ่งได้ กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือพระพุทธศาสนาไม่ยอมรับสิทธิชนิดที่ทำให้มนุษย์สามารถฆ่าตัวตายได้ ไม่มีสิทธิมนุษยชน และสิทธิที่จะตายที่มีลักษณะดังกล่าวในพระพุทธศาสนา การฆ่าตัวตายเพื่อหนีความเจ็บปวดก็ไม่ใช่ทางออกที่พระพุทธศาสนาเห็นด้วย เพราะเป็นวิธีการที่มีแต่จะทำให้บุคคลนั้นแย่งไปอีกเนื่องจากการทำบาปเพิ่มขึ้นและไม่ได้ช่วยบรรเทาความทุกข์นั้นได้จริง

อย่างไรก็ตาม อาจมีผู้อ้างเหตุผลต่าง ๆ มาสนับสนุนเรื่องสิทธิที่จะตายหรือสิทธิที่จะฆ่าตัวตายซึ่งเราควรนำมาอภิปรายเพื่อให้เข้าใจแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้นดังนี้

1. สำหรับการอ้างเรื่องสิทธิมาสนับสนุนการฆ่าตัวตายเป็นเรื่องชอบธรรมหรือไม่ผิดศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาอาจมีการอ้างว่า ตามหลักพระพุทธศาสนาควรให้มนุษย์มีสิทธิฆ่าตัวตายเพราะมนุษย์รักตัวเอง ดังนั้น พวกเขาจะเลือกสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตัวเอง การเลือกความตายแสดงว่าความตายเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตัวเองซึ่งคนอื่นอาจไม่เข้าใจ เมื่อมนุษย์คนหนึ่งได้ตัดสินใจเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งในฐานะสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับเขาซึ่งอาจจะแตกต่างจากมุมมองของเราหรือไม่ก็ตามสิ่งนี้ควรจะได้รับเคารพ การเคารพในเจตจำนงที่จะตายของมนุษย์จึงเป็นเรื่องที่ผู้ยึดมั่นในการเคารพผู้อื่นอย่างแท้จริงไม่สามารถปฏิเสธได้

2. ในทำนองเดียวกันอาจมีผู้อ้างว่าตามกฎแห่งกรรม มนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบการกระทำของตัวเองไม่ว่าจะดีหรือไม่ดี เราจึงไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการตัดสินใจที่จะตายนั้น หมายความว่าความเป็นผู้รับผิดชอบตนเองของมนุษย์หมายถึงความเป็นผู้รับผิดชอบในทุกอย่างที่เขาทำโดยที่ผลที่เกิดขึ้นนั้นไม่ว่าจะดีหรือร้าย เป็นความสุขหรือความทุกข์ แต่ในที่สุดจะส่งผลเป็นบทเรียนทำให้เกิดการเรียนรู้ยิ่ง ๆ ขึ้น และนั่นจะเป็นปัจจัยหนุนเสริมชีวิตเขาให้เลื่อนสูงขึ้นไปตามลำดับเช่นกัน การตัดสินใจใด ๆ ในชีวิตของมนุษย์คนหนึ่งนั้นในแง่หนึ่งก็คือการสร้างการเรียนรู้ ที่มาจากตัวเขา มนุษย์เป็นผู้ที่จะได้รับผลจากการเรียนรู้จากสิ่งที่ตนตัดสินใจทำ ดังนั้นการตัดสินใจหรือการเลือกกระทำต่าง ๆ ควรเป็นสิทธิของเขาที่ผู้อื่นไม่ควรลิดรอนหรือแทรกแซง (สมภาร พรหมทา, 2541)

การอ้างเหตุผลข้อนี้มีปัญหาเช่นเดียวกับข้อที่ผ่านมา เพราะว่าการตัดสินใจที่ผิดเป็นสิ่งที่ชาวพุทธควรเข้าไปยับยั้งแม้เจ้าตัวผู้นั้นจะเป็นผู้รับผิดชอบผลของการตัดสินใจนั้นก็ตาม ชาวพุทธบางคนมักเข้าใจผิดว่า “กรรม” เป็นเรื่องส่วนบุคคล เราไม่ควรเข้าไปก้าวก่าย ใครทำคนนั้นก็รับไป แต่ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา กรรมที่แต่ละคนทำนั้นมักมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เมื่อกรรมให้ผลผู้อื่นจึงมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ด้วย อาทิเช่น บุคคลที่เกิดมาเป็นสามีภรรยาเพราะเคยทำกรรมร่วมกันมา เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งลำบากอีกฝ่ายหนึ่งจึงเข้าไปช่วยได้ ดังความเชื่อเรื่องคู่บุญเกิดมาเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนกันหรือคู่เวรเกิดมาเพื่อทำลายกัน ในทำนองเดียวกันนี้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลที่กำลังตัดสินใจผิดจึงอาจช่วยเตือนสติ

ให้เขาตัดสินใจถูกได้เพราะเคยทำบุญหรือช่วยเหลือกันมาในชาติก่อน การปล่อยให้เขาตัดสินใจผิดเลือกทำตามใจชอบโดยไม่สนใจที่จะช่วยเหลือจึงไม่ถูกต้องตามกฎหมายแห่งกรรม เพราะเราไม่รู้ว่าเราเคยทำกรรมที่จะช่วยเขาได้หรือไม่แต่กลับวางแผนไม่ช่วยเหลือซึ่งเป็นการกระทำที่เกิดจากอวิชชาความไม่รู้จริง และการขาดความเมตตากรุณาต่อผู้อื่นซึ่งเป็นอกุศลกรรมอย่างหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้นการฆ่าตัวตายไม่ได้มีผลกระทบเฉพาะต่อผู้ฆ่าตัวตายเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น บิดามารดา สามีหรือภรรยา บุตร ธิดา หรือแม้กระทั่งรัฐด้วย เพราะได้รับความเดือดร้อนหรือสูญเสียจากการฆ่าตัวตายนั่น การอ้างว่าเป็นการรับผิดชอบส่วนตัวที่ดูเหมือนไม่เกี่ยวกับคนอื่นเลยจึงไม่เป็นความจริง เราจึงอ้างเรื่องความรับผิดชอบต่อการทำของตัวเองมาห้ามไม่ให้คนอื่นเข้าไปก้าวก่ายไม่ได้

ดังนั้น ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา การฆ่าตัวตายไม่ว่าจะด้วยเพราะต้องการหนีความเจ็บปวด หรือเพราะถือว่ามียุติในชีวิตจึงไม่ควรกระทำ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เราไม่มีสิทธิที่จะตายหรือฆ่าตัว ตายตามใจชอบเพราะเป็นบาปและมีแต่ผลเสีย อย่างไรก็ตามพระพุทธศาสนาไม่ได้สอนว่าเราต้องรักษาชีวิตไว้ในทุก ๆ กรณี เพราะในบางสถานการณ์การปล่อยให้ตายตามธรรมชาติเป็นสิ่งที่ควรทำโดยไม่เป็นบาปเพราะไม่มีเจตนาฆ่าตัวตาย แต่เป็นการยอมรับการตายตามธรรมชาติ (สมภาร พรหมทา, 2541)

ปัญหาทางจริยศาสตร์ในสังคมไทยเรื่องหนึ่งคือ “การรณยุทธ” ยังเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ว่าการกระทำให้ผู้ตายตายอย่างสงบที่เรียกว่าการรณยุทธหรือปรานีฆาตนั้น แท้ที่จริงแล้วผิดหลักทางศีลธรรมหรือไม่ การกระทำการรณยุทธในสังคมไทยเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในสังคมไทย ก่อนที่จะมีการประกาศใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวประเด็นของการกระทำการรณยุทธในสังคมไทยได้ผ่านการให้เหตุผลสนับสนุนหรือต่อต้านท่ามกลางการโต้แย้งถกเถียงทางสังคมถึงความเหมาะสมในความพยายามทางกฎหมายว่าด้วยสิทธิการตาย ซึ่งเป็นการสะท้อนความสับสนซับซ้อนในเชิงเหตุผลมากมายที่เกิดขึ้น (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2), 2550)

สรุป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเราอาจยอมรับได้ว่ามีมโนทัศน์เรื่องสิทธิตามธรรมชาติคือ สิทธิมนุษยชนในระดับสมมติสังจะ แต่เป็นสิทธิที่ไม่เด็ดขาดสมบูรณ์ คือเป็นสิทธิที่มีเงื่อนไข หรือข้อจำกัด เพราะชีวิตมนุษย์แต่ละคนไม่ได้เกิดขึ้นและเป็นไปตามลำพังแต่ต้องอาศัยผู้อื่นและมนุษย์ยังมีหน้าที่ อีกจำนวนมากที่ต้องทำ ไม่ได้มีสิทธิและเสรีภาพอย่างในปรัชญาตะวันตก ดังนั้นมนุษย์จึงไม่มีสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิในร่างกายและชีวิตชนิดที่จะทำให้เกิดสิทธิที่จะตาย ซึ่งทำให้การฆ่าตัวตายไม่ผิดศีลธรรมหรือเป็นสิ่งควร

ทำ การฆ่าตัวตายโดยอ้างเหตุผลจากสิทธิและเสรีภาพหรืออัตตาณัติ คือ ความเป็นเจ้าของชีวิต จึงไม่เข้ากับระบบคำสอนของพระพุทธศาสนา

นอกจากนั้น การฆ่าตัวตายไม่ว่าด้วยตัวเองหรือให้ ผู้อื่นช่วยทำการุณยฆาตให้เพื่อ ต้องการหนีความเจ็บปวดหรือ ความทุกข์ก็เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เช่นกัน เพราะเป็นบาปและไม่ได้ช่วยให้หนีทุกข์นั้นได้จริง

เอกสารอ้างอิง

- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2559). รู้ให้รอบ ตอบเรื่องมาตรา 12 พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สามดีพริ้นตังอ์ควิปเม้นท์ จำกัด.
- นฤมล มารคแมน. (2528). ปัญหาจริยธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับการุณยฆาต. ใน วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพัฒน์พงศ์ สุนทร. (2549). การยกเว้นความรับผิดชอบในการทำให้ผู้ป่วยตายด้วยความสงสาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2). (2550). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 22 ก หน้า 4 (1 พฤศจิกายน 2563).
- พระราชวรมนู (ป.อ. ปยุตโต). (2529). พุทธธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด.
- สมภาร พรหมทา. (2541). พุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์ โสภณีย์ ทำแท้ง และการุณยฆาต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ เมธาวิทยากุล. (2545). ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดทิพย์ อักษร.
- สุจิตรา รณริน. (2527). ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนธนาคารพิมพ์.
- Gerald Dworkin et al. (1998). Euthanasia and Physician - assisted Suicide. Cambridge: Cambridge University Press.
- Keown, Damien. (2001). Buddhism and Bioethics. New York: Palgrave.

Robert Audi. (1999). The Cambridge Dictionary of Philosophy. Cambridge: Cambridge University Press.